

**Ang Masayang Pamilya ng Una at Ikalawang Semestre ng Filipino
South East Asian Summer Institute
Madison, Wisconsin
a 13 ng Hunyo - a 5 ng Agosto 2005**

Kinuha ang litratong ito noong Cultural Night a 30 ng Hulyo 2005
Nakatayo: Kuya Jiedson Domigpe, Genelle "Geng-geng Gaudinez
Nakaupo: Amanda "Alma" Solomon, Jonny "Dude" o "MQ" Nobleza

Guro:

Kuya Jiedson Domigpe

Mga Estudyante:

Analissa Burke
Isabel Esterman
Genelle Gaudinez
Jonny Nobleza
Amanda Solomon

Geng Gaudinez
Tagalog 306
A 4 ng Agosto 2005

“Ang Pangalawang Pagkakataon”

Sumasang-ayon ako sa ideya na may karapatan para magbago ang lahat ng tao. Pero mas komplikado ang kalagayan kung kakalabas lang sa kulungan ang mga preso dahil nakabalot ito sa kapangyarihan. Una, ilalarawan ko kung paano gumagana ang sistema ng kulungan sa Amerika at ang mga problema tungkol dito. Pagkatapos, ilalarawan ko rin ang mga palagay ko tungkol sa “pangalawang pagkakataon” ng mga preso.

Una, idinibelop ang sistema ng kulungan para parusahan ang mga criminal at para ilitas ang lipunan. Pero ngayon, sa tingin ko, sumama ang sistema kasi ginagamit ito ng mga kapangyarihan para mamahala ang lipunan at para lumaki ang kapangyarihan nila. Halimbawa, ikunukulong ng mga kapangyarihan ang mga kamatalinuhan kung laban sa kapangyarihan ang mga ideya nila. Sa Italya, ikinulong ng pamahalaan si Antonio Gramsci at dito sa Amerika ikinulong ng FBI ang mga “Blade Panthers”.

Bukod sa paglilitas ng kapangyarihan nila, gusto ring mamahala ng mga kapangyarihan ang itsura ng lipunan. Ibig sabihin, sa Amerika na ayaw ng mga kapangyarihan ang mga may kulay kaya ikinukulong nila ang kayumanggi. Halimbawa, sa kulungan ang pinakamaraming kaitiman dahil sa batas na “3 strikes.” Ginagawa din ng pulis sa LA ang “racial profiling” kaya palagi nabibwitsit ang mga itim na batang lalaki.

Bukod sa pagkukulong ng may kulay, idinagdag ng kapangyarihan ang lakas nila sa “prison industrial complex”. Ibig sabihin nito na kumikita ang pamahalaan dahil sa pagtatrabaho ng mga preso sa loob ng kulungan.

May mga problema ring sa mga hatol. Malaki ang pagkakaiba ng krimen “blue collars” sa krimen “white collar”. Halimbawa mas mabigat ang sintensya sa pagkamay-ari ng “crack” kaysa sa pagkamay-ari ng “cocaine”. Gumagamit ang karamihan ng may kulay ng crack at gumagamit ang mga karamihan ng mga kaputian ng cocaine. Sa palagay ko, ibig nito sabihin na makaputi ang sistemang korte at laban siya sa kayumanggi.

Importante ang malaking pagkakaibang ito kasi tumitiyak siya na mas mahirap ang buhay ng itim na preso kaysa sa buhay ng puting preso pagkatapos ng hatol nila. Halimbawa, “felony” ang pagkamay-ari ng crack kaya mas mahirap pumasok sa trabaho para sa kaitiman kaysa sa kaputian kasi “misdemeanor” lang ang pagkamay-ari ng cocaine. Maliwanag na hindi patas ang mga batas sa Amerika. Sa katunyan, mas mabuti ang kinabukasan ng isang puting preso kaysa sa isang itim na lalaki na may PhD, ayon sa mabuting pananaliksik ng graduweyt student sa University of Wisconsin-Madison.

Sa palagay ko, hindi dapat bigyan ang “pangalawang pagkakataon” sa mga masamang-masamang kriminal kung, halimbawa, pinatay nila ang tao. Pero kung hindi grabe ang krimen ng mga ibang kriminal dapat may “pangalawang pagkakataon” sila lalo na kasi pabakasakali ang sistema ng kulungan sa Amerika. Gusto kong ulitin na mas importante ang pagliligtas ng kapangyarihan kaysa sa katarungan. Sa Amerika, kailangan muna nating magbago ang sistema na “policing” at ang sistemang korte. Saka pa, mahirap rin baguhin ang ugali ng lipunan. Sa palagay ko, hindi alam ng karamihan ng tao na maraming problema sa sistema na kulungan kaya kung preso ang tao, “preso” siya nang walang-hanggan. Gayunman, maaaring pabor pa ako sa karapatan para magbago para sa mga kakalabas lang kasi sira pa ang sistema ng kulungan.

Amanda Solomon
August 4, 2005
Final Essay

Ang Lahi at ang Sistema ng Kulungan sa Amerika

Kung nanonood ka ng telebisyon sa gabi, nakikita mo ang mga sikat na sikat na programa tungkol sa krimen at sa mga detektib, halimbawa, “Law and Order” o “CSI.” Kadalasan puti ang mga bayani ng mga programa at itim o may ibang kulay ang mga kontrabida. Kadalasan talagang madugong at masama ang krimen ng mga kontrabida na may kulay. Kadalasan din sa wakas hinuli ng bayani ang kontrabida at pupunta siya sa kulungan para sa buong buhay niya. Telebisyon ba lang ito? Sa palagay ko, naniniwala ng karamihan ng mga Amerikano na totoo ito – ganyan ang mga tao na may kulya at talaga dapat nasa kulungan sila. Sa Amerika, akala ng maraming tao na krimen ang lahat ng mga tao na may kulay. Kung titingin mo sa mga estadistika ng populasyon ng mga preso sa Amerika, makikita mo na hindi pagkakapantay-pantay ang sistema ng kulungan sa Amerika. Pagkukulong ang sagot ng Amerika para sa mga problemang sosyal sa bansang ito pero hindi patas ang sistema at masama ang kalagayan.

Sinabi ng *International Socialist Review* na pinakamalaki ang Amerikanong populasyon ng mga preso sa buong mundo. Mas malaki ang populasyon sa Amerika kaysa sa lahat ng mga bansa sa Europe. Ginagastos ng Amerika ang mas maraming pera para sa mga kulungan kaysa sa sistema ng edukasyon. Mula noon 1984 sa California, nagtayo ang pamahalaan ng isa lang universidad pero dalawamput isang kulungan. Bawal din ngayon ang “affirmative action” sa California kaya may mas maraming itim na tao sa kulungan kaysa sa universidad. Noong 2000, nasa kulungan, “probation” o sa “parole” ang ikaapat ng mga itim na tao. Dahil nagtatayo ang pamamahalaan ng masyadong maraming kulungan, walang pera sa mga programang sosyal –

halimbawa, “Temporary Assistance for Needy Families” (TANF) o iba pang maraming programa na tinutulungan ang mga mahirap na tao. Kung walang mga programa gaya sa “affirmative action” or TANF, dadamihan lang ang populasyon ng mga preso.

Kung malaya ang mga dating preso, kadalasan wala silang pagkakataon o karapatan gaya ng mga ibang tao kahit na hindi marahas ang kasalanang mabigat nila. Alam mo ba na kung dating kriminal ka, nawala ka ng karapatan sa pagboto mo kahit na tapos ang panahon mo sa kulungan? Ngayon nawala ng karapatan sa pagboto ang halos na apat na milyon ng tao sa Amerika. Sa Amerika lang ganito; walang ibang demokratang bansa sa buong mundo na ginagawa ito. Itim ang halos ng kalahati ng tao na nawala ng karapatan sa pagboto. Ngayon, hindi ka mamayan ng bansang ito kung dating krimen ka. Pero kung talagang “reformed” ka - patas, ba?

May malakas na relasyon sa pagitan na populasyon ng mga preso, lahi at kahirapan. Kadalasan sa Amerika may kulay ang karamihan ng mahirap na tao. May maraming mahirap na dahilan kung bakit ganyan ito. Sinabi ng maraming mangmang na tao na talagang tamad at mahilig sa krimen ang mga itim na tao. Sa palagay ko, talagang di-maari na ang mga itim parang isang uri ng taong likas na mahilig sa krimen – basta hindi sa “nature” ng mga itim na tao na magiging krimen sila. Sa palagay ko, kung hindi tutulungan ng pamahalaan ang mga mahirap na may kulay na tao, wala silang pagkakataon para umasenso ang buhay nila. Kung wala silang pagkakataon sa edukasyon o sa magtrabaho, anong dapat nila gawain? Kung wala silang pagkapili, pipiliin nila ang buhay ng krimen dahil gusto nilang ang kaligtasan ng buhay. Oo, syempre dapat tayong magparusa ang mga krimen pero dapat may awa at intindihan tayo. Kadalasan walang awa at intindihan ngayon.

Lisa Burke
Filipino I
Ika 4 ng Agosto

Sistema ng katwiran sa Amerika

Nang 1997 nanliksik ng mga estudyante ang kaso ni John Smith^{*} sa Northwestern University Law School . Nakulungan si Smith noon 1967 kasi sinabi ng puting “testigo,” nagnakaw siya ng tindahan at pumatay siya dalawang tao sa Chicago. Ganunpaman, hindi totoo ang kwento ng testigo at nasa kulungan si Smith hanggan nakita ng mga estudyante ang kaso niya. Puti ang mga biktima kaya gustong isisi ang may kulay, sa kasong ito, si Smith.

Masama ang buhay ni Smith sa kulungan. Maliit at marumi ang selda niya. Kailangan niyang maligo kasama ang mga preso at may nanggahasa sa kanya. Nakita niya ang pamilya niya buwan-buwan lang.

Gaya ng sinabi, tatay siya, pero hindi nakita ang kabataan ng mga anak niya dahil nasa kulungan siya. Kahit na walang-sala si Smith, kailangang magtiis ng buong-pamilya. Masama ang paganlan ng Smith pamilya kasi inisip ng “magkaibigan” at magkatrabaho na mamamatay-tao si John. Iminura ang mga batang anak niya sa magkakapitbahay nila dahil sa tatay nila.

Ito isang halimbawa lang ng kawalang-katarungan ng sistema ng katwiran sa Amerika. Sinabi sa mga batas “walang-sala ang mga tao hanggan ipinapatunay na may-sala sila,” pero sa totoo, kadalasan ito depende sa kulay ng balat. Sa halimbawang ito, parang ganoon hindi bale kung walang-sala siya, basta may kulay siya.

Ganunpaman, may pag-asa kasi kahit na bago nasa kulungan si John, ngayon libre siya dahil sa mga tao na hinanap ang totoong katwiran. Ngayon, nagsasalita si Smith tungkol sa kaso niya sa mga unibersidad. Sa palagay ko, pinakmaabuting ito kasi naririnig ng mga tao ang

* Nakalimutan ko ang totoo niyang pangalan, kaya ginagamit “John Smith.”

kwento niya at nakakalagay sila ng mukha sa suliranin. Kadalasan isinisisi ng mga tao ang sistema ng mga hukuman, pero sa totoo, masyado malabong iyon; suliranin ang mga tao mismo. Baka “bulag” ang katwiran, pero nakikita ang prehuwsiyo sa mga hukuman kasi mga hurado ang patungan ng sistema at ipinapasiya nila ang kapalran ng mga may idinemanda. Kung kikilalanin natin ang mga prehuwsiyo natin, baka walang kaso ganito kay John Smith.

Jonny Nobleza
Introductory Filipino

“Ang mga Preso”

Anong dapat nating gagawin tungkol sa mga preso sa US? Pagkatapos nilang pumunta sa kulungan, anong magagawa sila? Dapat silang kumuha ng lahat ng karapatan kahit na pumatay sila o manaksak o manggahasa ng ibang tao? At ang mga iba't-ibang preso. Karapat-dapat ba yung mga preso ng lahat ng mga karapatan na mayroong ang mga mapayapang tao? Sa palagay ko depende yung mga sagot sa isa't-isang halimbawa. Sa palagay ko, may makahulugang kwento ang bawat isang preso at dapat kumuha ang bawat isang preso ng individual attention.

Sa palagay ko, walang dapat pumunta sa kulungan, nunka. Sa tingin ko, pangit na pangit ang sistema ng kulungan sa Amerika. Gumagastos tayo ng sobrang pera sa buhay ng kulungan. Pagkatapos ng pumunta ang mga preso sa kulungan, bumabalik din ang marami at minsan, natututo ang mga preso kung paano maging ang mas mahusay na kriminal. Nakakarinig ako tungkol sa overcrowding sa kulungan. Pumupunta ang maraming preso sa kulungan sa talagang taon dahil sa maliit na drug charge. Ang gyera sa mga droga, ang isang paksa na nakakapagdagdag sa talumpating ito. Bumubusog ang mga kulungan natin at kailan huminto ang ito?

Dapat bang kumuha ang mga preso ng karapatan pagkatapos ng kulungan? Syempre naniniwala ako na nakakabago ang lahat ng tao. Kahit na napakabastos nila o pumatay sila dati. Paano silang maging ng mas mabuting tao o paano nilang kunin ang mga mabuting trabaho kung wala silang karapatan pagkatapos ng piitan? Kung may mahusay ang sistema ng kulungan kaya by the time aalis ang preso sa kulungan, dapat nating mapagtiwalaan sila.

Sinabi ko na na pangit na pangit ang sistema ng kulungan sa Amerika dahil lang sa nakita ko ang isa ibang pinakamaraming preso sa boong mundo doon, baka may 9000 preso. Natuto ako tungkol sa isang meditation programa doon at nagbabago ang mga buhay ng mga preso at ang mga manggagawa rin ng kulungan. Ito rin ang ibang mabuting paksa at hindi bumabalik ang mga preso pagkatapos ng kalaboso. Ito lang ang isang programa para sa mga kriminal na natutulungan sila.

Syempre talagang mahirap ang paksang ito kasi kung gusto nating naiintindihan ang problema na ito, kailangan rin nating inisip tungkol sa mga paksa ng lahi, pamamalakad, kasaysayan, kasarian, edad ng bawat isang halimbawa. Sa tingin ko, nakakalimutan ng maraming tao na tao ang mga preso rin, kung ganyan seguro bubusog ang mga kulungan natin at eventually susuka o sasabog rin. “Bakit ba ganyan ang buhay ng tao?” Hindi ako sigurado pero sa tingin ko, mas mabuti kung ifofocus natin sa pagkakabuti ng loob, isip, at puso ng mga preso at yung panggasiwaan at hindi lang sa parusa.

Isabel Esterman

“Ang Sistema ng Kulungan Natin”

Sa palagay ko, dito sa America ang pinakamabaitna sistema ng kulungan sa mundo. Alam ko na totoo ito, kasi ang Amerika ang pinakaligtas na bansa sa mundo. Nakalakad mo, walang takot, sa lahat ng kalye ng lahat ng siyudad, araw o gabi. At saka, natutupad tayo ito walang pagkakapantay-pantay sa pagtingin o abuso.

Alam ng lahat ng tao na ang pinakaligtas na bansa sa mundo ang Amerika. Halos walang maharas na krimen dito. Tingnan ninyo ang mga liberal na bansa sa Europa. Namamatay sila sa kalye. Baka ito mabuti, kasi mga muruming komunista ang taga-doon, pero kung makikitira ako sa Norway o Switzerland, matatakot ako. Parehong gyera doon. Iba-iba dito -- maligtas at mapaya. Sa palagay ko, dahil sa ang sistema ng kulungan natin ito. Tough sa krimen tayo. Kung hindi walang-mali ang sistema natin, hindi ganyan walang-mali ang bansa natin, ‘di ba?

Sa katunayan, hindi ko naiintindihan kung bakit may krimen dito. Hindi ako salarin, at may parehong oportunidad lahat. Kahit na namamatay maraming tao hanggan sinusubuk nilang pumupunta dito, initutuloy pa nila. Hindi nakakapagpasalamat ang ilang taong Amerikano ng mga oportunidad nila. Dapat mabilanggo ang mga tao ganito.

Kahit na salod ang mga salarin, may napakabuting sistema ng hukuman dito sa Amerika. May kaparehong karapatan ang bawa’t isa. Sinong pakialam kung hindi nakakabayad ang mga mahihirap sa mabuting abogado? Talaga, dapat mabilibid ang lahat ng mahihirap. Ayaw natin na napapatigil-tigil at nanggugulo nila sa kanto.

Ang pinakamabuting kalutasan sa lahat ng mga panlinpunang problema ng Amerika ang kulungan, dahil sa “corporate na kulungan”. Heto ang halimbawa ng “American ingenuity.” Kaysa sa pinapatakbo ng gobeyerno ng mga kulungan, pinapatakbo ng mga negosyo ng mga

kulungan. Napakatalino, 'di ba? Baka sila kaunting mas mahal, pero kung mamayaman ang mga negosyante, trickle-down ang pera sa atin. Anuman, mabuti ang sistemang ito, kasi kumikita ang mga negosyo ng kulungan ng mas maraming pera kung mas maraming mga preso at mas matagal ang mga hatol nila. Ganito, kakaunting mga mangungulo sa kalye. Natatawa ang bawa't isa.

Natatawa ulit ang mga preso, kahit na hindi nila alam. Masuwerte nila, kasi nakakatuto nila kung gaano magtrabaho sa kulungan. Nagtatrabaho maraming mga preso para sa malaking negosyo. Nangangahi sila ng damit, nagtatrabaho sila sa mga call-centers, at iba pa. Wala akong problema kung hindi sila kumikita ng minimum wage. May utang sa society sila, at mamayaman ang mga negosyo kung hindi nila kailangang bayarin sa mga empleyado nila.

Pagkatopas nilang umalis sa kulungan, handa ng mga preso para maging mabuting mamamayan. Intindihan nila kung gaano mabuti ang sistema namin, at alam nila kung gaano magtrabaho nang masipag. Kung sasabihin nila na hindi nakakahanap nila ng trabaho at hindi nakakaboto kasi dating bilanggo sila, umuugot lang sila. Sa palagay ko, dapat bumalik sa kulungo ng mga taong ganito.

Sana, niwawala kayo ngayon na ang Amerikanong sistema ng kulungan ang pinakamabuting sistema sa mundo. Maliwanag ito kung titingnan ninyo ang bansa natin. Mayroon naming ligtas na kalye, mapayang siyudad, at kaparehong karapatan para sa bawa't isa. Mamayaman ang lahat ng tao kasi trtrickle-down sa atin ang pera sa mga negosyo ng kulungan at sa mga negosyo na ginagamit ng trabaho ng mga preso. Mabubuhay ang USA!